

Základní škola a Mateřská škola

Golčův Jeníkov

příspěvková organizace

Metodika práce s nadanými a mimořádně nadanými žáky

Základní škola a Mateřská škola
Golčův Jeníkov, příspěvková organizace
Mírová 253 (1)
582 82 Golčův Jeníkov
IČO: 709 86 002

Vypracovala: Mgr. Alena Víšková, výchovná poradkyně

Schváleno na pedagogické radě dne: 1. 9. 2020

Mgr. A. Víšková

Tento plán rozvíjí a konkretizuje ŠVP „Naše škola“ Základní školy a Mateřské školy Golčův Jeníkov, příspěvkové organizace kapitoly 3.4. Zabezpečení výuky žáků nadaných a mimořádně nadaných.

Chce-li se naše škola systematicky věnovat péči o nadané žáky, je třeba, aby učitelé byli schopni takové děti poznat a odhalit. Jako určité vodítko při této nelehké práci by nám mohly posloužit články uveřejněné na **www.nadanedeti.cz**.

Práce s nadanými žáky je legislativně vymezena těmito dokumenty:

1. **Školský zákon č. 561/2004 Sb.**, ve znění novely č. 82/2015 Sb.
2. **Vyhláška č.27/2016 Sb.** o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

Část čtvrtá

Vzdělávání nadaných žáků

§27

Nadaný a mimořádně nadaný žák

- (1) Za nadaného žáka se pro účely této vyhlášky považuje především žák, který při adekvátní podpoře vykazuje ve srovnání s vrstevníky vysokou úroveň v jedné či více oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech.
- (2) Za mimořádně nadaného žáka se pro účely této vyhlášky považuje především žák, jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých oblastech rozumových schopností v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech.
- (3) Zjišťování mimořádného nadání včetně vzdělávacích potřeb žáka provádí školské poradenské zařízení ve spolupráci se školou, která žáka vzdělává. Pokud se nadání žáka projevuje v oblastech pohybových, manuálních nebo uměleckých dovedností, vyjadřuje se školské poradenské zařízení zejména ke specifickým žakovy osobnosti, která mohou mít vliv na průběh jeho vzdělávání, a míru žakova nadání zhodnotí odborník v příslušném oboru, jehož odborný posudek žák nebo zákonný zástupce žáka školskému poradenskému zařízení poskytne.
- (4) Pro nadané žáky může ředitel školy vytvářet skupiny, ve kterých se vzdělávají žáci stejných nebo různých ročníků školy v některých předmětech.
- (5) Nadaným žákům lze v souladu s vývojem jejich školních dovedností rozšířit obsah vzdělávání nad rámec stanovený příslušným vzdělávacím programem nebo umožnit účast na výuce ve vyšším ročníku.

- (6) Nadaní žáci se mohou se souhlasem ředitelů příslušných škol současně vzdělávat formou stáží v jiné škole stejného nebo jiného druhu.

Individuální vzdělávací plán mimořádně nadaného žáka

§28

- (1) Vzdělávání mimořádně nadaného žáka se může uskutečňovat podle individuálního vzdělávacího plánu, který vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěrů psychologického a speciálně pedagogického vyšetření a vyjádření zletilého žáka nebo zákonného zástupce.
- (2) Individuální vzdělávací plán je závazným dokumentem pro zajištění vzdělávacích potřeb mimořádně nadaného žáka a je součástí dokumentace žáka ve školní matrice.
- (3) Individuální vzdělávací plán obsahuje
- a) závěry doporučení školského poradenského zařízení,
 - b) závěry psychologického a speciálně pedagogického vyšetření a pedagogické diagnostiky, které blíže popisují oblast, typ a rozsah nadání a vzdělávací potřeby mimořádně nadaného žáka, případně vyjádření registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost,
 - c) údaje o způsobu poskytování individuální pedagogické, speciálně pedagogické nebo psychologické péče mimořádně nadanému žákovi,
 - d) vzdělávací model pro mimořádně nadaného žáka, údaje o potřebě úprav v obsahu vzdělávání, časové a obsahové rozvržení učiva, volbu pedagogických postupů, způsobů zadávání a plnění úkolů, způsob hodnocení, úpravu zkoušek,
 - e) seznam doporučených učebních pomůcek, učebnic a materiálů,
 - f) určení pedagogického pracovníka školského poradenského zařízení, se kterým bude škola spolupracovat při zajišťování péče o mimořádně nadaného žáka,
 - g) personální zajištění úprav a průběhu vzdělávání mimořádně nadaného žáka

- h) určení pedagogického pracovníka školy pro sledování průběhu vzdělávání mimořádně nadaného žáka a pro zajištění spolupráce se školským poradenským zařízením.
- (4) Individuální vzdělávací plán je zpracován bez zbytečného odkladu po zahájení vzdělávání mimořádně nadaného žáka ve škole, nejpozději však do jednoho měsíce ode dne, kdy škola obdržela doporučení. Individuální vzdělávací plán může být doplňován a upravován v průběhu školního roku.
- (5) Zpracování a provádění individuálního vzdělávacího plánu zajišťuje ředitel školy. Individuální vzdělávací plán se zpracovává ve spolupráci se školským poradenským zařízením, případně školským zařízením, a žákem dále zákonným zástupcem žáka, není-li žák zletilý.

§29

- (1) Škola seznámí s individuálním vzdělávacím plánem všechny vyučující žáka, žáka a současně zákonného zástupce žáka, není-li žák zletilý, který tuto skutečnost potvrdí svým podpisem. Poskytování vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu lze pouze na základě písemného informovaného souhlasu zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka.
- (2) Školské poradenské zařízení ve spolupráci se školou sleduje a nejméně jednou ročně vyhodnocuje naplňování individuálního vzdělávacího plánu a poskytuje žákovi, zákonnému zástupci žáka a škole poradenskou podporu. V případě nedodržování opatření uvedených v individuálním vzdělávacím plánu informuje o této skutečnosti ředitele školy.
- (3) Pro změny v individuálním vzdělávacím plánu se použijí obdobně ustanovení týkající se zpracování individuálního vzdělávacího plánu, seznámení s ním, poskytování vzdělávání podle něho a vyhodnocování jeho naplňování.
- (4) Vzor individuálního vzdělávacího plánu je uveden v příloze této vyhlášky.

Přeřazení do vyššího ročníku

§30

- (1) Ředitel školy může přeřadit mimořádně nadaného žáka do vyššího ročníku bez absolvování předchozího ročníku na základě zkoušek vykonaných před komisí, kterou jmenuje ředitel školy.
- (2) Komise je nejméně tříčlenná a tvoří ji vždy:
 - a) předseda, kterým je zpravidla ředitel školy nebo jím pověřený učitel,
 - b) zkoušející učitel, kterým je vyučující předmětu dané vzdělávací oblasti, v prvním až pátém ročníku základního vzdělání vyučující daného ročníku, a
 - c) přísedící učitel, kterým je vyučující předmětu dané vzdělávací oblasti.
- (3) Termín konání zkoušky stanoví ředitel školy po dohodě se zletilým žákem nebo zákonným zástupcem žáka. Není-li možné žáka ze závažných důvodů ve stanoveném termínu přezkoušet, stanoví ředitel školy náhradní termín zkoušky.
- (4) Žák může v 1 dni skládat jen 1 zkoušku.

§31

- (1) Ředitel školy stanoví obsah, formu a časové rozložení zkoušky podle §30. odst. 1 s ohledem na věk žáka. Zkouška ověřuje vědomosti a dovednosti umožňující žákovi plynulý přechod do vyššího ročníku a je zaměřena na jednotlivý předmět nebo vzdělávací oblast.
- (2) Výsledek zkoušky určí komise hlasováním. V případě rovnosti hlasů rozhodne hlas předsedy.
- (3) O zkoušce se pořizuje protokol, který je součástí dokumentace žáka ve školní matrice.
- (4) Ředitel školy sdělí výsledek zkoušky prokazatelným způsobem zletilému žákovi nebo zákonnému zástupci žáka.

- (5) Za neabsolvovaný ročník nebude žákovi vydáno vysvědčení.
V následujících vysvědčeních se na zadní straně uvede, které ročníky žák neabsolvoval.

3. **Vyhláška č. 72/2005 Sb.**, o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních ve znění novely č. 197/2016 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Práci s nadanými a mimořádně nadanými žáky zajišťuje výchovný poradce, jehož pozornost se zaměřuje na následující oblasti:

1. Vyhledávání nadaných a mimořádně nadaných žáků ve spolupráci s třídními učiteli a dalšími vyučujícími.
2. Zapojování těchto žáků do práce v zájmových kroužcích.
3. Nabídka účasti v olympiádách a soutěžích.
4. Seberealizace žáků při vypracování odborných projektů a samostatných prací.
5. Možnost prezentovat své přednosti a talent před ostatními spolužáky i veřejností.
6. Spolupráce školy se specializovanými pracovišti – PPP, SPC, apod.
7. Administrativní činnosti spojené s prací nadaných a mimořádně nadaných žáků.
8. Karierové poradenství.

Některé rozdíly mezi bystrým a nadaným dítětem

Řada učitelů dovede dobře nadané dítě identifikovat. Vychází při tom z vlastní pedagogické zkušenosti a praxe. Některé pedagogické výzkumy však ukazují, že učitelé často **zaměňují projevy chování rozumově nadaného dítěte s dítětem šikovným, bystrým** (Cvetkovič – Lay, 1998). Jak bystré, tak rozumově nadané dítě má specifické vzdělávací potřeby a potřebuje k optimálnímu rozvoji podněty a vzdělávací materiály, které odpovídají jeho kognitivní úrovni. Níže uvedená tabulka ukazuje některé typické rozdíly v chování.

Bystré dítě	Nadané dítě
Umí odpovídat.	Klade další otázky.
Zajímá se.	Je zvědavé.
Má dobré nápady.	Má neobvyklé nápady.
Odpovídá na otázky.	Zajímají jej detaily, rozpracovává, dokončuje.
Je vůdcem skupiny.	Je samostatné, často pracuje samo.
Jednoduše se učí.	Většinu už zná.
Mezi vrstevníky je oblíben.	Víc mu vyhovuje společnost starších dětí.
Chápe významy.	Dělá závěry.
Přesně kopíruje zadaná řešení.	Vytváří nová řešení.
Dobře se cítí ve škole.	Dobře se cítí, když se učí něco nového.
Přijímá informace.	Využívá informace.
Je vytrvalé při sledování.	Sleduje pozorně.
Je spokojené s vlastním učením.	Je velmi sebekritické.

Tab.: Rozdíly mezi bystrým a nadaným dítětem (Cvetkovic - Lay, J. 1995)

Literatura: Cvetkovic - Lay, J. (1995) Ja choću i mogu više. Priručnik za odgoj darovitě djece od 3 do 8 godina. Zagreb, Alinea

Jak poznáme nadané dítě

Nadání a talent se projevuje v různých oblastech. Je dobré, když se nám podaří je objevit co nejdříve. Usnadní to život jak dítěti, tak rodičům. Je totiž důležité si uvědomit, že nadání a talent nemusí mít a nemá jen „kladné“ projevy, ale i spoustu „záporných“.

K výrazně talentovanému dítěti je třeba speciální přístup, vývoj takového dítěte probíhá nerovnoměrně, není to tak, že by dítě bylo ve všem nadané. V některých oblastech sice předčí své vrstevníky, ale jinde může být i výrazně pozadu.

Jaké jsou tedy znaky nadaných:

1. **paměť a znalosti** – mají vynikající paměť, dokážou zpracovávat a využívat získané informace
2. **schopnost sebeřízení** – dítě samo ví, jak se učit a dokáže samo své učení kontrolovat
3. **rychlost myšlení** – někdy dítě delší dobu plánuje, ale potom se o to rychleji rozhoduje
4. **zpracování problémů** – schopnost třídění informací na podstatné a méně podstatné, snadno se doberou k jádru věci
5. **pružnost myšlení** – dokáží přijmout i jiný způsob řešení
6. **dávají přednost složitému** – baví je dělat věci a hry složitější, protože je to potom víc baví, složité věci jsou pro ně zajímavější
7. **mimořádná schopnost soustředění** již od raného věku
8. **velmi brzy se naučí mluvit, číst, psát**
9. **předčasnost** – pokroky v určité oblasti dělají nadané děti dříve než je běžné v průměrné populaci
10. **trvání na vlastním tempu a postupu** – děti se učí rychleji anebo jiným způsobem než průměrné nebo i chytré děti, potřebují minimální pomoc z vnějšku, většinou se učí samy
11. **tvořivost** – děti samy objevují pravidla a zákonitosti a tvoří vlastní, často svérázné způsoby řešení problémů
12. **mimořádná vnitřní motivace** – až zarputile se věnují studiu a řešení problému
13. **přecitlivělost** – obvykle bývá doprovázena až bouřlivými emočními reakcemi, to je patrné zvláště u chlapců, kdy se objevuje větší vzdorovitost. Dívky naproti tomu často reagují tím, že se uzavrou, pláčou v soukromí, nebo se problémy emočního rázu odrazí ve zdravotních obtížích (bolest břicha)
14. **touha po nezávislosti**
15. **menší potřeba spánku**

Náš postup

Na základě této typologie by měli učitelé ve svých třídách a předmětech takové děti identifikovat, mít o nich přehled a vzájemně se o nich s ostatními pedagogy informovat.

Dětem, které se ve větší míře budou zajímat o určitý předmět, nabídnou učitelé rozšíření vědomostí a znalostí zábavnou, hravou formou, odkazy na literaturu, webové stránky či ostatní média.

Vyučující umožní, aby si žáci mohli výklad doplňovat, připravovat si referáty, účastnit se soutěží a exkurzí. Mohou též navštívit jiné ročníky nebo třídy, aby zde prezentovali své vědomosti či dovednosti.

Svůj zájem a znalosti ze svého oblíbeného oboru mohou zveřejňovat formou příspěvků do Jeníkovských listů, prezentacemi pro spolužáky. Jako další možnosti lze uvést možnosti mimoškolní činnosti, například kroužek zábavné logiky (křížovky, sudoku, rébusy, hlavolamy, piškvorky) – zde se nabízí i možnost řešení volitelným předmětem u mladších dětí zájmovým útvarem. Nabídnout rodičům tábor pro nadané děti. Jazykové znalosti mohou prohlubovat při zahraničních zájezdech.

Aktualizace seznamů nadaných žáků ve 3. – 9. ročníku, využití individuálních rozhovorů s žáky, rodiči, dalšími učiteli, vedoucími zájmových útvarů, trenéry, učiteli ZUŠ... – zvlášť 1. a zvlášť 2. stupeň.

V případě doporučení PPP zpracovat IVP pro mimořádně nadané dítě.

Zvolit vhodné metody práce s konkrétním MND (akcelerace, obohacování, diferenciaci).

Akcelerace

Mimořádně nadané dítě postupuje školními osnovami, v případě tohoto opatření, mnohem rychleji než ostatní děti. Může „přeskočit“ některý nebo některé ročníky, případně zahájit docházku dříve, než jeho vrstevníci. Tato eventualita se doporučuje dětem s nadprůměrným nadáním a velmi dobrou schopností sociální adaptace.

Obohacování osnov

Osnovy pro běžnou třídu jsou, v rámci tohoto postupu, obohacovány směrem k rozšíření a prohloubení učiva. Jedná se v podstatě o opak akcelerace. Dítě zůstává v běžné třídě, probírá však značně rozšířenou látku.

Rozšíření obvyklých výukových materiálů určených pro ostatní žáky.

Vyhledávání nadaných dětí v MŠ

- ♣ práce s pracovním sešitem „Předškolák“ (nebo alternativním)
- ♣ vytváření problémových pracovních listů
- ♣ založení portfolií každému dítěti
- ♣ vyhodnocovat a zaznamenávat práci dětí
- ♣ do řízené činnosti zařazovat úkoly se záměrem rozvíjení jednotlivých oblastí
- ♣ vytvořit zásobník pracovních listů

Na základě těchto činností identifikovat možné nadané děti a zaznamenávat je do seznamu

Práce a podpora nadání je důležitá nejen pro realizaci a pozdější uplatnění onoho nadaného jedince, ale má velký přínos i pro společnost. Je prokázáno, že potenciál, který není využíván, může ztrácet na kvalitě, nebo i dokonce zaniknout.

Je tedy důležité, aby dítě:

- ♣ mělo podmínky pro to, aby si mohlo vyzkoušet, pro co má předpoklady
- ♣ bylo motivováno ke kvalitnímu výkonu
- ♣ mělo podporu (rodina, škola...) a možnost adekvátního vzdělání
- ♣ bylo chváleno za to, co dokázalo

Závěr

Ať zvolíme jakékoli formy či metody vzdělávání nadaných žáků, musíme mít vždy na paměti, že jejich schopnosti musí být přijímány, oceňovány a podporovány učiteli, rodiči, vrstevníky i celou společností. Je nezbytné našim žákům poskytnout zkušenosti, které prohloubí jejich znalosti a dovednosti. Za tímto účelem musíme ve škole vytvořit dostatečně stimulující a interaktivní prostředí, kde budou respektovány individuální rozdíly žáků i jejich potenciál. Výuka však bude dostatečně účinná pouze v případě, že všichni učitelé budou ochotni poskytnout dětem vhodné výukové metody, které odpovídají jejich potřebám a odlišnostem.